WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)
z dnia 1 czerwca 2006 r. *

W sprawie C-453/04

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landgericht Berlin (Niemcy) postanowieniem z dnia 31 sierpnia 2004 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 28 października 2004 r., w postępowaniu wszczętym przez:

innoventif Limited,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: C.W.A. Timmermans, prezes izby, R. Schintgen, R. Silva de Lapuerta, P. Kūris i L. Bay Larsen (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: A. Tizzano,
sekretarz: R. Grass,

* Język postępowania: niemiecki.

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu rządu niemieckiego przez C. Schulze-Bahr, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu hiszpańskiego przez F. Díeza Moreno, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu słowackiego przez R. Procházkę, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez G. Brauna, działającego w charakterze pełnomocnika,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 43 i 48 WE.

2 Wniosek ten złożony został w ramach postępowania dotyczącego skargi wniesionej przez innoventif Limited (zwanej dalej „innoventif") na orzeczenie Amtsgericht Charlottenburg, oddalające wniosek o uzyskanie wpisu do krajowego rejestru handlowego oddziału spółki mającego siedzibę w Niemczech, ze względu na to, że innoventif odmówiła wpłaty zaliczki na pokrycie przewidywanych kosztów ogłoszenia przedmiotu działalności określonego w akcie założycielskim spółki.

Ramy prawne

Prawo wspólnotowe

3 Pierwsza dyrektywa Rady 68/151/EWG z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi traktatu, w celu uzyskania ich równoważności w całej Wspólnocie, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników jak i osób trzecich (Dz.U. L 65, str. 8, zwana dalej „pierwszą dyrektywą") stosuje się do spółek kapitałowych. Dyrektywa, mająca na celu ochronę osób trzecich, które dokonują czynności prawnych z tymi spółkami, przewiduje w szczególności ustanowienie dokumentacji zawierającej pewną liczbę informacji. Dokumentacja ta prowadzona jest dla każdej spółki wpisanej do właściwego miejscowo rejestru handlowego.

4 W rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. a) pierwszej dyrektywy:

„1. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewniania obowiązkowej jawności w odniesieniu do spółek w stosunku co najmniej do następujących dokumentów i informacji:

a) aktu założycielskiego oraz statutu, jeśli są one oddzielnymi aktami".

5 Artykuł 3 ust. 2 i 4 pierwszej dyrektywy stanowi:

„2. Wszelkie dokumenty i informacje, które muszą zostać ujawnione na podstawie art. 2, znajdują się w dokumentacji lub są wpisywane do rejestru [...].

[...]

4. Ujawnienie dokumentów i informacji określonych w ust. 2 jest przedmiotem ogłoszenia w całości lub w części bądź w formie odniesienia do dokumentu włączonego do dokumentacji lub wpisanego do rejestru, w biuletynie krajowym wskazanym do tego celu przez państwo członkowskie".

6 Jedenasta dyrektywa Rady 89/666/EWG z dnia 21 grudnia 1989 r. dotycząca wymogów ujawniania informacji odnośnie do oddziałów utworzonych w państwie członkowskim przez niektóre rodzaje spółek podlegające prawu innego państwa (Dz.U. L 395, str. 36, zwana dalej „jedenastą dyrektywą"), dotyczy oddziałów spółek kapitałowych.

7 Zgodnie z art. 1 ust. 1 jedenastej dyrektywy:

„Dokumenty i dane szczegółowe odnoszące się do oddziałów utworzonych w państwie członkowskim przez spółki podlegające prawu innego państwa członkowskiego, do których ma zastosowanie [pierwsza] dyrektywa [...], są ujawniane według prawa państwa członkowskiego, w którym oddział ma siedzibę, zgodnie z art. 3 wymienionej dyrektywy".

8 Artykuł 2 ust. 1 jedenastej dyrektywy ustanawia listę dokumentów i szczegółowych danych, które podlegają ogłoszeniu w państwie członkowskim, w którym oddział ma siedzibę. Artykuł ten w ust. 2 lit. b) zezwala państwu członkowskiemu, w którym oddział został utworzony, na określenie dodatkowych obowiązków w przedmiocie ujawniania dotyczących w szczególności „aktu założycielskiego, umowy spółki i statutu, jeżeli są zawarte w oddzielnych dokumentach, zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. a)–c) [pierwszej] dyrektywy".

9 Artykuł 4 jedenastej dyrektywy stanowi, że państwo członkowskie, w którym oddział został utworzony, może wymagać używania innego języka urzędowego Wspólnoty Europejskiej oraz uwierzytelnionego tłumaczenia podanych do wiadomości dokumentów, w szczególności dla ogłoszenia, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. b) rzeczonej dyrektywy.

Prawo krajowe

10 Paragraf 8 ust. 1 i 2 Gesetz über die Kosten in Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (federalnej ustawy o kosztach w sprawach z zakresu sądownictwa niespornego) z dnia 26 lipca 1957 r. (BGBl. 1957 I, str. 960, zwanej dalej „KostO"), zatytułowany „Zaliczki", stanowi:

„1) W odniesieniu do czynności administracyjnych podjętych na wniosek, osoba zobowiązana do zapłaty kosztów wpłaca zaliczkę wystarczającą na ich pokrycie [...].

2) W odniesieniu do czynności administracyjnych podjętych na wniosek, ich wykonanie uzależnione jest od wpłaty lub zabezpieczenia zaliczki".

11 Paragraf 14 KostO, zatytułowany „Wysokość kosztów, skargi, odwołania", stanowi:

„1) Rozstrzygnięcie o kosztach podejmuje sąd, przed którym sprawa jest zawisła, lub który ostatni rozstrzygał sprawę, również gdy poniesione zostały przed sądem, do którego wniesiono sprawę [...].

2) Sąd, który wydał rozstrzygnięcie o kosztach, rozstrzyga w przedmiocie skargi dotyczącej kosztów wniesionej przez dłużnika i skarb państwa.

3) Dłużnik oraz skarb państwa mogą wnieść odwołanie od wyroku w przedmiocie skargi, jeżeli wartość przedmiotu sporu przekracza 200 EUR".

12 Handelsgesetzbuch (niemiecki kodeks handlowy) z dnia 10 maja 1897 r. (RGBl. 1897, str. 219), zmieniony ostatnio § 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2004 r. (BGBl. 2004 I, str. 3408, zwany dalej „HGB"), zawiera przepisy dotyczące wpisu oddziału do rejestru handlowego.

13 Paragraf 13b ust. 2 i 3, zatytułowany „Oddziały spółek z ograniczoną odpowiedzialnością znajdujące się na terytorium krajowym", stanowi:

„2) Utworzenie oddziału zgłaszane jest przez zarządcę spółki. Do zgłoszenia załącza się uwierzytelniony odpis umowy spółki [...].

3) Wpis zawiera również informacje wymienione w § 10 ust. 1 i 2 ustawy o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością".

14 Jeśli chodzi o oddziały spółek z ograniczoną odpowiedzialnością znajdujących się za granicą, § 13g ust. 2 i 3 HGB stanowi:

„2) Do zgłoszenia dołącza się uwierzytelniony odpis umowy spółki oraz, jeśli umowa ta nie jest sporządzona w języku niemieckim, uwierzytelnione tłumaczenie na ten język. [...]

3) Wpis o utworzeniu oddziału zawiera również dane wymienione w § 10 ust. 1 i 2 ustawy o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością [...]".

15 Paragraf 10 ust. 1 Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung z dnia 20 kwietnia 1892 r. (ustawy o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, RGBl. 1892, str. 477) zmienionej ostatnio § 13 ustawy z dnia 9 grudnia 2004 r. (BGBl. 2004 I, str. 3214, zwanej dalej „GmbHG"), zatytułowany „Wpis do rejestru handlowego", stanowi:

„Wpis do rejestru handlowego zawiera nazwę i siedzibę spółki, przedmiot działalności przedsiębiorstwa [...] oraz zakres uprawnień do jego reprezentowania przysługujący poszczególnym zarządcom".

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

16 Spółka innoventif, będąca spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, mającą siedzibę w Birmingham (Zjednoczone Królestwo) została wpisana do Companies House w Cardiff (Zjednoczone Królestwo) w dniu 1 kwietnia 2004 r. Przedmiot działalności spółki został opisany w wyczerpujący sposób w pkt 3 aktu założycielskiego, zatytułowanym „The objects of which the Company is established are". Rzeczony pkt 3 zawierał 23 podpunkty oznaczone literami od A do W i obejmował kilka stron.

17 W dniu 13 kwietnia 2004 r. innoventif utworzyła oddział z siedzibą w Berlinie, zwracając się do Amtsgericht Charlottenburg o wpisanie go do rejestru handlowego.

18 W orzeczeniu z dnia 23 kwietnia 2004 r. Amtsgericht Charlottenburg uzależnił wnioskowany wpis od wpłaty zaliczki na pokrycie kosztów w wysokości 3000 EUR. Sąd wyznaczył tę kwotę na podstawie przewidywanych kosztów ogłoszenia przedmiotu działalności zgodnie z aktem założycielskim innoventif, uznając, że opis znajdujący się w pkt 3 lit. A)–W) aktu założycielskiego odpowiadał przedmiotowi działalności i że w związku z tym powinien być w całości wpisany do rejestru.

19 W dniu 18 maja 2004 r. innoventif wniosła do Amtsgericht Charlottenburg skargę, na podstawie § 14 ust. 2 KostO, uznając, że przedmiot działalności spółki zawarty był wyłącznie w pkt 3 lit. A) i B) aktu założycielskiego.

20 Sąd ten skargę oddalił, stwierdzając, że zaliczka na pokrycie przewidywanych kosztów, o wpłacie której orzeczono w postępowaniu przed sądem krajowym, jest wymagana, jeżeli prawdopodobne jest, że dłużnik zobowiązany do pokrycia kosztów nie jest świadomy rozmiaru należnej kwoty.

21 Spółka innoventif wniosła, na podstawie § 14 ust. 3 KostO, odwołanie do sądu krajowego, twierdząc, że wpłata zaliczki w żądanej kwocie jest sprzeczna z jedenastą dyrektywą oraz narusza zasadę swobody przedsiębiorczości.

22 Zdaniem Landgericht Berlin, rozstrzygnięcie kwestii, czy wpis do rejestru handlowego oddziału innoventif może być uzależniony, jak wymaga tego prawo krajowe, od wpłaty zaliczki na pokrycie przewidywanych kosztów ogłoszenia przedmiotu działalności innoventif, zależy od wykładni art. 43 i 48 WE.

23 W tych okolicznościach Landgericht Berlin postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy jest zgodne ze swobodą przedsiębiorczości odnoszącą się do spółek, wyrażoną w artykułach 43 i 48 WE, że wpis do rejestru handlowego oddziału otwartego w [...] Niemczech przez spółkę kapitałową z siedzibą [w Zjednoczonym Królestwie] uzależniany jest od wpłaty zaliczki na poczet przewidywanych kosztów ogłoszenia przedmiotu działalności spółki opisanego w stosownych postanowieniach aktu założycielskiego spółki?"

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

24 Komisja Wspólnot Europejskich oraz rząd hiszpański wyrażają wątpliwości co do dopuszczalności pytania prejudycjalnego.

25 Komisja uznaje, że pytanie może być niedopuszczalne, ponieważ sąd krajowy nie przedstawił powodów, które skłoniły go do przedłożenia tego pytania.

26 W związku z tym należy przypomnieć, że Trybunał podkreślił znaczenie wskazania przez sąd krajowy dokładnych powodów, które doprowadziły do powstania wątpliwości w przedmiocie wykładni prawa wspólnotowego i uznania za konieczne postawienia pytań prejudycjalnych Trybunałowi. Trybunał orzekł, że niezbędne jest, aby sąd krajowy przedstawił minimum wyjaśnień dotyczących powodów wyboru przepisów wspólnotowych, o których wykładnię się zwraca, oraz związku, jaki dostrzega on między tymi przepisami a ustawodawstwem krajowym znajdującym zastosowanie w sprawie (zob. w szczególności postanowienie z dnia 8 października 2002 r. w sprawie C-190/02 Viacom, Rec. str. I-8287, pkt 16 oraz wyrok z dnia 6 grudnia 2005 r. w sprawach połączonych C-453/03, C-11/04, C-12/04 i C-194/04, ABNA i in., Zb.Orz. str. I-10423, pkt 46).

27 Tymczasem sąd krajowy w toczącym się przed nim postępowaniu z jednej strony określił faktyczne i prawne ramy, w które wpisuje się przedłożone pytanie, a z drugiej strony wskazał w zwięzły, lecz wystarczający sposób, że powodem przedłożenia pytania prejudycjalnego są wątpliwości, jakie ma on w kwestii, czy zawarty w prawie krajowym wymóg zaliczki na pokrycie przewidywanych kosztów ogłoszenia przedmiotu działalności spółki, mającej siedzibę w innym państwie członkowskim i wnioskującej o dokonanie wpisu oddziału spółki do krajowego rejestru handlowego, może utrudniać korzystanie ze swobody przedsiębiorczości, jaką traktat WE przyznaje tej spółce.

28 Zdaniem rządu hiszpańskiego, pytanie prejudycjalne jest niedopuszczalne ze względu na to, że dotyczy ono wykładni przepisu prawa krajowego.

29 Należy zatem podkreślić, że właściwość Trybunału jest ograniczona do badania jedynie przepisów prawa wspólnotowego (zob. postanowienie z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie C-307/95 Max Mara, Rec. str. I-5083, pkt 5). Do sądu krajowego

należy ocena znaczenia przepisów krajowych i sposobu ich stosowania (zob. wyrok z dnia 7 grudnia 1995 r. w sprawie C-45/94 Ayuntamiento de Ceuta, Rec. str. I-4385, pkt 26).

30 W odniesieniu do postępowania przed sądem krajowym, o ile wyłącznie sąd krajowy jest właściwy po pierwsze do ustalenia, czy można wymagać zaliczki na pokrycie kosztów, o której mowa w art. 8 KostO i po drugie stosownie do okoliczności, do obliczenia kwoty zaliczki i odmówienia wpisu w przypadku jej niezapłacenia, rozstrzygnięcie kwestii, czy wymóg takiej zaliczki można uznać za utrudnienie w swobodzie przedsiębiorczości należy do właściwości Trybunału.

31 Wynika z powyższego, że pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne.

Co do istoty sprawy

32 W swoim pytaniu sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy art. 43 i 48 WE nie sprzeciwiają się przepisom krajowym, które uzależniają wpis do rejestru handlowego oddziału spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, mającej siedzibę w innym państwie członkowskim, od wpłaty zaliczki na pokrycie przewidywanych kosztów ogłoszenia przedmiotu działalności, opisanego w akcie założycielskim tej spółki.

33 Należy po pierwsze stwierdzić, że istniejący w państwie członkowskim, w którym siedzibę ma oddział spółki zarejestrowanej w innym państwie członkowskim, wymóg ogłoszenia w całości przedmiotu działalności spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, która złożyła wniosek o wpis do rejestru handlowego jej oddziałów, jest zgodny z jedenastą dyrektywą.

34 Artykuł 2 ust. 2 lit. b) jedenastej dyrektywy wyraźnie zezwala państwom członkowskim na ustanowienie wymogu ogłoszenia aktu założycielskiego i, jeżeli są zawarte w oddzielnych dokumentach, statutu spółki zagranicznej przy dokonywaniu wpisu jej oddziału do rejestru handlowego.

35 Tymczasem § 13b ust. 3 i § 13g ust. 3 HGB w zw. z § 10 ust. 1 GmbHG, które znajdują zastosowanie zarówno do spółek z siedzibą na terytorium krajowym, jak i za granicą, wymagają jedynie ogłoszenia przedmiotu działalności spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, która złożyła wniosek o wpis jej oddziału do rejestru handlowego, a nie, jak zezwala na to jedenasta dyrektywa, ogłoszenia w całości aktu założycielskiego spółki.

36 Z art. 3 pierwszej dyrektywy, do której zgodnie z art. 1 ust. 1 jedenastej dyrektywy należy się odwołać w odniesieniu do oddziałów spółki, wynika ponadto, że dokumenty i informacje, które muszą zostać ujawnione, stanowią przedmiot ogłoszenia dokonywanego w jeden ze sposobów określonych w tym przepisie.

37 Po drugie w odniesieniu do kwestii, czy wymóg zaliczki, obliczonej na podstawie kosztów ogłoszenia w całości przedmiotu działalności, jest zgodny z art. 43 i 48 WE, należy zbadać, czy taki wymóg stanowi utrudnienie w swobodzie przedsiębiorczości, w sytuacji gdy nakazuje on oddziałowi spółki utworzonej zgodnie z ustawodawstwem innego państwa członkowskiego poszanowanie przepisów państwa przyjmującego dotyczących zaliczki na pokrycie przewidywanych kosztów ogłoszenia .

38 W związku z tym należy uznać, że wymóg zaliczki, która odzwierciedla jedynie rzeczywiste koszty administracyjne ogłoszenia zgodnego z jedenastą dyrektywą nie stanowi ograniczenia swobody przedsiębiorczości, ponieważ nie zakazuje, nie ogranicza ani nie zmniejsza atrakcyjności korzystania z tej swobody.

39 Ponadto przepisy, które w okolicznościach jak w postępowaniu przed sądem krajowym, ustanawiają wymóg wpłaty zaliczki, nie stawiają spółek innych państw członkowskich w położeniu faktycznie i prawnie mniej korzystnym w porównaniu ze spółkami przyjmującego państwa członkowskiego (zob. podobnie, wyrok z dnia 17 czerwca 1997 r. w sprawie C-70/95 Sodemare i in., Rec. str. I-3395, pkt 33).

40 Wynika z tego, że wymóg wpłaty takiej zaliczki na pokrycie przewidywanych kosztów ogłoszenia nie stanowi dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, mającej siedzibę w danym państwie członkowskim, utrudnienia w prowadzeniu działalności w innym państwie członkowskim za pośrednictwem znajdującego się w nim oddziału.

41 Sąd krajowy powinien, na podstawie długości tekstu zawierającego przedmiot działalności spółki, upewnić się, że kwota żądanej zaliczki odpowiada przewidywanym kosztom ogłoszenia w odpowiednim biuletynie urzędowym. W takim przypadku sąd ten ma odwołać się do przedmiotu działalności opisanego w akcie założycielskim spółki, która złożyła wniosek o wpis oddziału.

42 Należy zatem dodać, że sąd krajowy nie jest zobowiązany do badania, czy na podstawie prawa państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę spółka składająca wniosek o rejestrację jej oddziału, przedmiot działalności można uznać za w pełni określony poprzez jedynie część postanowień objętych tytułem „Przedmiot działalności", znajdujących się w akcie założycielskim tej spółki.

43 W związku z tym na przedłożone pytanie należy odpowiedzieć, że art. 43 i 48 WE nie sprzeciwiają się przepisom państwa członkowskiego, które uzależniają wpis do rejestru handlowego oddziału spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, mającej siedzibę w innym państwie członkowskim, od wpłaty zaliczki na pokrycie przewidywanych kosztów ogłoszenia przedmiotu działalności, opisanego w akcie założycielskim tej spółki.

W przedmiocie kosztów

44 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuły 43 i 48 WE nie sprzeciwiają się przepisom państwa członkowskiego, które uzależniają wpis do rejestru handlowego oddziału spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, mającej siedzibę w innym państwie członkowskim, od wpłaty zaliczki na pokrycie przewidywanych kosztów ogłoszenia przedmiotu działalności, opisanego w akcie założycielskim tej spółki.

Podpisy